

Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)

2011

LE0106

I denna beskrivning redovisas först administrativa och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde.....	2
A.2	Statistikområde.....	2
A.3	SOS-klassificering.....	2
A.4	Statistikansvarig.....	2
A.5	Statistikproducent.....	2
A.6	Uppgiftsskyldighet.....	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter.....	3
A.8	Gallringsföreskrifter.....	3
A.9	EU-reglering.....	3
A.10	Syfte och historik.....	3
A.11	Statistikanvändning.....	3
A.12	Uppläggning och genomförande.....	3
A.13	Internationell rapportering.....	4
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar.....	4
B	Kvalitetsdeklaration	4
B.0	Inledning.....	4
B.1	Innehåll.....	5
1.1	Statistiska målstorheter.....	5
1.1.1	Objekt och population.....	5
1.1.2	Variabler.....	5
1.1.3	Statistiska mått.....	5
1.1.4	Redovisningsgrupper.....	6
1.1.5	Referenstider.....	6
1.2.	Fullständighet.....	6
B.2	Tillförlitlighet.....	7
2.1	Tillförlitlighet totalt.....	7
2.2	Osäkerhetskällor.....	7
2.2.1	Urval.....	7
2.2.2	Ramtäckning.....	8
2.2.3	Mätning.....	8
2.2.4	Svarsbortfall.....	8
2.2.5	Bearbetning.....	9
2.2.6	Modellantaganden.....	9
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått.....	9

B.3	Aktualitet	9
3.1	Frekvens	9
3.2	Framställningstid	10
3.3	Punktlighet	10
B.4	Jämförbarhet och sam användbarhet	10
4.1	Jämförbarhet över tiden	10
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	10
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	10
B.5	Tillgänglighet och förståelighet	11
5.1	Spridningsformer	11
5.2	Presentation	11
5.3	Dokumentation	11
5.4	Tillgång till primärmaterial	11
5.5	Upplysningstjänster	11

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Levnadsförhållanden

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Levnadsförhållanden

A.3 SOS-klassificering

Tillhör SOS: Nej

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress: Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100
Kontaktperson: Anna Nyman
Telefon: 08-506 945 94
Telefax: 08-506 940 05
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress: Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100
Kontaktperson: Anna Nyman
Telefon: 08-506 945 94
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Enligt lagen om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Hösten 2011 beslutade Riksarkivet att personuppgifter ska gallras ur Barn-ULF (RA 231-2011/4357). Planering för hur gallringen ska genomföras pågår.

A.9 EU-reglering

För Barn-ULF finns ingen EU-reglering.

A.10 Syfte och historik

År 2001–2003 genomförde SCB i samarbete med Socialforskningsinstitutet (SOFI) vid Stockholms universitet intervjuer med barn i åldrarna 10–18 år om deras levnadsförhållanden. Från och med år 2004 genomför SCB *Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)* i egen regi.

Undersökningarna genomförs inom ramen för *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)*. ULF/SILC beskriver levnadsförhållanden för Sveriges vuxna befolkning, 16 år och äldre, och har genomförts årligen sedan 1975.

A.11 Statistikanvändning

Undersökningen utgör underlag för såväl forskning, planering och utvärdering av offentlig verksamhet som samhällsdebatt.

A.12 Uppläggning och genomförande

Urvalet är samtliga barn i åldrarna 10–18 år som bor minst halva tiden med en intervjuperson i ULF och som är barnets förälder eller föräldrarnas sambo. År 2011 bestod urvalet av 1 034 individer i åldrarna 10–18 år, varav 672 har intervjuats. De barn som intervjuas i Barn-ULF belönas med en biocheck.

Intervjuerna sker från och med 2007 genom datorstödda telefonintervjuer, dvs. intervjufrågorna läggs in i ett datorprogram och läses upp i telefon av intervjuaren som också registrerar svaren. Undersökningen kompletteras med uppgifter från ULF/SILC, både registeruppgifter och intervjudata, för att bland annat kunna bilda redovisningsgrupper. Fältarbetsperioden sträcker sig från vecka 5 till och med vecka 50.

Antalet intervjuare som arbetar med insamlingen uppgår till ungefär 160 personer.

A.13 Internationell rapportering

För Barn-ULF sker ingen internationell rapportering.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inför 2013 års undersökning görs en översyn av frågeformuläret.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) Jämförbarhet och sammanvändbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

För mer information om kvalitetsbegreppet för officiell statistik och en mer detaljerad redovisning av innebörden i de fem huvudkomponenterna, se rapporten *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik (MIS2001:1)* i serien *Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik*. Publikationen finns att tillgå på SCB:s webbplats.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Undersökningen är inriktad på att ta fram statistiska uppgifter för barn som under undersökningsåret fyller 10–18 år. Urvalet består av barn som bor minst halva tiden med en förälder eller förälders sambo som intervjuas i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

1.1.2 Variabler

Barn-ULF beskriver barns levnadsförhållanden genom ett 100-tal frågor som berör flera olika välfärdsaspekter, som inflytande hemma och i skolan, psykisk hälsa, relationer med familj och vänner, fritid, materiella tillgångar m.m.

Vid redovisning av statistiken kompletteras barnens svar med bakgrundsuppgifter från ULF/SILC, som t.ex. kön, hushållets socioekonomiska grupp och hushållstyp.

Nedan redovisas exempel på variabler som redovisas i statistiken:

Skolan

Får hjälp med läxorna vid behov
Får hjälp med lärarna med skolarbetet
Har minst en nära vän i klassen
Andra elever slår mig minst en gång i månaden
Stressad pga. läxor eller prov
Stressad pga. höga krav från lärare

Fritid

Läser böcker minst en dag i veckan
Följer nyheter minst en dag i veckan
Idrottar minst en dag i veckan
Helt ledig minst en dag i veckan
Tillgång till fritidshus
Semesterresa minst en vecka

Hälsa

Hälsan är bra
Svårt att koncentrera sig
Ofta sur och irriterad
Nöjd med utseendet
Hoppar över lunchen minst en gång i veckan
Tränar minst en gång i veckan.

Ekonomi och materiella resurser

Har eget rum
Har egen TV

Har egen mobil
Har egen cykel
Råd att köpa något kompisarna har
Råd att följa med kompisar

Utöver ovanstående områden redovisas även variabler under områdena *trygghet*, *hushållssysslor*, *aktiviteter för att åstadkomma förändringar* samt *relationer med familj och vänner*.

I statistikregistret finns en mängd ytterligare variabler. Dessa finns dokumenterade i SCB:s metadatasystem (MetaPlus) och redovisas på SCB:s webbplats www.scb.se/barnulf under fliken *Dokumentation*.

1.1.3 Statistiska mått

I undersökningen studeras främst *andelen* barn med en viss egenskap i population och i olika redovisningsgrupper. Procentskattningarna kompletteras med tillhörande konfidensintervall.

1.1.4 Redovisningsgrupper

I undersökningen finns en mängd redovisningsgrupper. Bland de mest centrala kan nämnas kön, ålder, familjetyp, region (enligt Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelning), hushållets socioekonomiska grupp samt om barnet har svensk eller utländsk bakgrund. Skattningar som baseras på färre än 100 observationer redovisas inte.

1.1.5 Referenstider

Datainsamlingen sker löpande under året. Därigenom erhålls årsmedeltal för de olika undersökningsvariablerna.

För frågorna i undersökningen används följande referensperioder förutom aktuell tidpunkt vid intervju: *senaste halvåret*, *senaste 12 månaderna* samt *föregående sommar*.

1.2. Fullständighet

I Barn-ULF ställs ett 100-tal frågor, vilka berör flera olika välfärdsaspekter som t.ex. inflytande hemma och i skolan, psykisk hälsa, relationer med släkt och vänner, fritid, materiella tillgångar. Dessa frågor täcker en stor del av barns levnadsförhållanden.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Det finns flera olika typer av felkällor som påverkar statistikens totala tillförlitlighet. För att få en bild av denna tillförlitlighet presenteras konfidensintervall tillsammans med andelsskattningarna. Se även avsnitt 2.2 där de olika osäkerhetskällorna beskrivs.

Ett fel som uppstår är det så kallade icke-systematiska felet (precisionen), vilket är ett uttryck för den slumpmässiga avvikelser från skattningens förväntade värde. Summeras dessa avvikelser kan de motverka varandra och därmed bli noll i slutänden.

Ett annat fel är ett s.k. systematiskt fel som ger en skevhet (bias) i urvalets uppgifter jämfört med parametrarnas sanna värde. Exempel på ett sådant fel är när barnen som intervjuas missuppfattat en fråga på grund av frågans formulering. För att minska denna typ av fel pågår en översyn av frågeformuläret (se A.14).

Både det icke-systematiska och det systematiska felet kan delas upp i fel orsakade av s.k. icke-observation (som uppkommit genom att man inte kunnat observera/intervjua hela urvalet) och observations- eller mätfel (som gör att värdet avviker från det "sanna" värdet för den variabel man avser mäta). De olika feltyperna som diskuteras i avsnitt 2.2 har grupperats efter denna uppdelning. Notera att de kan innehålla bidrag från både icke-systematiska och systematiska källor.

I princip bör en bedömning göras för varje skattning. De bedömningar om olika feltyperns effekt som redovisas är allmänt hållna synpunkter, och effekten kan vara annorlunda i enskilda fall. Speciellt gäller detta känsliga variabler och små redovisningsgrupper.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urvalet till Barn-ULF är ett så kallat enstegs klusterurval, där ett första urval görs för ULF/SILC i SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) med folkbokförda individer i åldrarna 16 år och uppåt. I de fall intervjupersonen i ULF/SILC, eller eventuell sambo till intervjupersonen, har barn i åldrarna 10–18 år som bor minst halva tiden i hushållet, så ingår barnet i urvalet till Barn-ULF.

Antal intervjuade personer i ULF/SILC uppgår år 2011 till 5 829 individer i åldrarna 16 år och däröver, varav 699 hushåll innehåller barn i åldrarna 10–18 år som bor där minst halva tiden. Antalet barn (10–18 år) i de 699 hushållen uppgår år 2011 till 1 034 och de utgör urvalet till Barn-ULF.

Storleken på urvalsfel eller slumpmässiga fel i resultaten kan uppskattas i och med att konfidensintervall anges. Konfidensintervallen beräknas som $1,96 \cdot \text{standardfelet}$. Konfidensgraden i dessa intervall är 95 procent och är ett

mått på sannolikheten att man vid den valda proceduren ska erhålla ett intervall som innehåller det sanna populationsvärdet.

2.2.2 *Ramtäckning*

Det finns två typer av täckningsfel, undertäckning och övertäckning. Undertäckning innebär att vissa objekt i den population vi vill undersöka saknas i urvalsramen. I ULF/SILC skulle undertäckning innebära att det finns folk som är stadigvarande bosatta i Sverige men som inte är folkbokförda här och därmed inte finns med i Registret över Totalbefolkningen. Undertäckningen i ULF/SILC är både absolut och relativt sett liten, varför undertäckningsfelen i såväl ULF/SILC som Barn-ULF kan negligeras.

Den andra typen av täckningsfel, övertäckning, förekommer om det finns objekt i urvalsramen som inte tillhör den population vi vill undersöka. Förekomsten av övertäckning bestående av avlidna och emigranter är känd och dessa individer gallras ut före intervjuerna. Den kända övertäckningen omfattar ca 1,2 procent av urvalet i ULF/SILC. Barn-ULF kalibrerar mot antal i befolkningen i RTB per den sista december undersökningsåret och därmed justeras för den kända övertäckningen.

Utöver det finns det personer som är listade i urvalsramen men som inte längre tillhör undersökningspopulationen. Det kan vara personer som har lämnat landet utan att uppge detta för skattemyndigheten. Den här typen av övertäckning är dold och göms bland de i urvalet som är "ej anträffade". I dagsläget saknas studier för att kunna bedöma övertäckningens konsekvenser på statistikens kvalitet.

2.2.3 *Mätning*

Från och med år 2007 samlas uppgifterna till Barn-ULF in genom datorstödda telefonintervjuer, vilka följer ett framtaget frågeformulär. De barn som intervjuas är de vars föräldrar ingår i vuxenintervjun i ULF. För att intervjun ska kunna genomföras krävs ett medgivande från både föräldrar och barn.

Mätfel kan uppstå på grund av t.ex. missförstånd eller hörfel under intervjun, vilka är mycket svåra att bedöma. En del uppgifter bygger på barnens egna uppskattningar, vilket också kan bidra till viss osäkerhet. Detta gäller exempelvis vid en fråga där barnet ska uppskatta hur många timmar som han/hon tittar på TV en vanlig vardag.

För kvalitetens skull är det viktigt att hålla en så kort intervju som möjligt men att samtidigt få med de frågor som är av betydelse för undersökningen.

2.2.4 *Svarsbortfall*

Svarsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värde på en eller flera observationsvariabler (vanligen intervjufrågor) i en undersökning inte kan inhämtas. Saknas alla värden för en person är det frågan om *objektsbortfall*;

saknas enbart vissa värden, handlar det om *partiellt bortfall*.

Objektsbortfallet i Barn-ULF har under åren 2001–2011 varierat mellan 15 och 37 procent. År 2011 var bortfallet 35 procent. Förutom objektsbortfallet tillkommer ett partiellt bortfall av varierande storlek på de olika frågorna.

Bortfallsfel i skattningarna uppstår om fördelningarna för olika resultat i bortfallet skulle skilja sig från de fördelningar som erhållits från de som deltagit i undersökningen. Bedömningar av bortfallsfelets storlek är i allmänhet mycket svåra att göra. Av naturliga skäl kan man endast i undantagsfall göra empiriska studier av detta. Det handlar då om avstämningar mot uppgifter som insamlats på annat sätt, men i allmänhet är man hänvisad till mer eller mindre välgrundade rimlighetsbedömningar.

Bortfallsfelen i skattningarna blir mindre ju mer bortfallsobjekten liknar svarsobjekten i respektive uppräkningsgrupp. Den gruppvisa uppräknningen, som görs i både ULF/SILC och Barn-ULF (bortfallskompensationen) tenderar att minska bortfallsfelen men kan knappast eliminera dem. Om bortfallet är stort i vissa befolkningsgrupper, t.ex. bland barn till föräldrar med ekonomiskt bistånd, kan det medföra ett avsevärt systematiskt fel i resultatredovisningen av exempelvis utsatta barns levnadsförhållanden.

2.2.5 *Bearbetning*

Bearbetningsfel kan förekomma om instruktionerna för dataregistrering, granskning och kodning leder till missuppfattningar. Bearbetningsfel kan även förekomma vid framtagning av tabeller. Genom kontroller med efterföljande upprättning elimineras de flesta bearbetningsfelen.

2.2.6 *Modellantaganden*

Inga andra modellantaganden än den metodik som redovisats ovan görs för Barn-ULF.

2.3 **Redovisning av osäkerhetsmått**

Felmarginaler finns beräknade för de andelsskattningar som redovisas i Statistikdatabasen (SSD) och i rapporter från och med undersökningsår 2009.

B.3 **Aktualitet**

3.1 **Frekvens**

Undersökningen genomförs löpande under ett kalenderår och publicering sker sedan i maj följande år. Vanligen redovisas resultaten för två år tillsammans, dvs. 2010 och 2011 års resultat slås ihop till ett s.k. dubbelår. Vissa år görs även en rapport för ett visst ämnesområde, t.ex. hälsa, fritid eller sociala relationer.

3.2 Framställningstid

Framställningstiden är ca 5 månader och sker efter undersökningens (kalenderårets) slut.

3.3 Punktlighet

Publicering har skett i enlighet med publiceringsplanen, den 24 maj 2012. Punktligheten har varit god även tidigare år.

B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Undersökningen genomfördes under år 2001–2005 som besöksintervjuer i samband med vuxenintervjun i ULF. Barnen fick då svara på frågor som spelades upp i hörlurar från en cd-spelare, och kryssade sedan för sina svar i en svarsblankett. Möjligheterna till jämförelser över denna tidsperiod är mycket goda. Under 2006 genomfördes ca hälften av intervjuerna som besöksintervjuer och den andra hälften som datorstödda telefonintervjuer, och från och med 2007 samlas alla uppgifter in genom telefonintervjuer. Jämförelser som gjorts mellan insamlingsmetoderna, t.ex. hur svaren fördelas mellan olika svarsalternativ, har visat på att det finns skillnader i hur barnen svarat för en mängd olika frågor. Det förekommer således brott i tidsserierna på grund av övergången från besöks- till telefonintervju. Möjligheterna till jämförelser från 2007 och framåt är däremot mycket goda.

Inför 2009 års undersökning genomfördes en översyn av frågeinnehållet i Barn-ULF. Översynen ledde till att en del frågor togs bort för att ge plats åt andra samt att några frågor omformulerades. Omformulering av frågor kan leda till försämrade jämförbarhet över tid.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgifter från ULF/SILC-intervjun kan användas för att bilda redovisningsgrupper i Barn-ULF. I och med Barn-ULF:s koppling till ULF/SILC är möjligheten till jämförelser mellan grupper som exempelvis barn med svensk/utländsk bakgrund, barn i arbetar-/tjänstemanna-/företagarhushåll, barn med ensamstående/sammanboende föräldrar och barn som bor i olika kommuntyper mycket goda.

4.3 Sammanvändbarhet med annan statistik

Förutom att Barn-ULF i sig är en unik datakälla så ger den tillsammans med ULF/SILC en sammanhållen bild av befolkningens levnadsförhållanden, både för gamla och unga. Barn-ULF används även som komplement till den registerbaserade Barn- och familjestatistik som publiceras på SCB.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Publicering sker på SCB:s webbplats enligt SCB:s publiceringskalender. Då publiceras tabeller samt material i SCB:s statistikdatabas. I samband med publiceringen ges även ett pressmeddelande ut.

5.2 Presentation

Publiceringen innehåller tiotalet tabeller där ungefär ett nittiototal indikatorer över barns välfärd presenteras, se www.scb.se/barnulf. Materialet finns tillgängligt både i form av färdiga tabeller och i SCB:s statistikdatabas.

5.3 Dokumentation

Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK)*. Statistikens kvalitet beskrivs i föreliggande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns att tillgå på SCB:s webbplats, www.scb.se/barnulf. Där finns även frågeformulären publicerade.

5.4 Tillgång till primärmaterial

SCB utför på uppdragsbasis specialbearbetningar av Barn-ULF (samtliga årgångar). Forskare och utredare kan efter särskild prövning få tillgång till avidentifierade mikrodata. Numera sker utlämnandet via det s.k. MONA-systemet (Microdata Online Access) som innebär att tillgång till datamaterialet ges via en uppkoppling mot SCB:s särskilda internetdomän för datautlämnande.

5.5 Upplysningstjänster

Ytterligare upplysningar om undersökningen kan lämnas av:

Anna Nyman
Tfn: 08-506 945 94
E-mail: fornamn.efternamn@scb.se